

РЭГІЯНАЛЬНЫЯ І МЯСЦОВЫЯ СТРАТЭГІІ ЎСТОЙЛІВАГА РАЗВІЦЦЯ Ў БЕЛАРУСІ: СУЧАСНАСЦЬ І ПЕРСПЕКТЫВЫ

АЛЕГ СІВАГРАКАЎ

Анацыя: За перыяд з 1999 па 2013 год у Рэспубліцы Беларусь распрацавана каля 30 мясцовых і рэгіянальных стратэгий устойлівага развіцця і іх канцэпцый, з якіх больш за 20 апублікаваныя. Яны з'яўляюцца эфектыўным інструментам тэрытарыяльнага развіцця і адначасова сацыяльнай інавацыяй. Для іх распаўсюджання патрэбна развіццё мясцовага самакіравання і дзяржаўная падтрымка – у межах шырокага ўкаранення прынцыпу субсідыярнасці.

Ключавыя словы: устойлівае развіццё, стратэгія мясцовага развіцця, тэрыторыя, мясцовыя супольнасці, субсідыярнасць.

REGIONAL AND LOCAL STRATEGIES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF BELARUS: PRESENT AND FUTURE

Abstract: During the period from 1999 to 2013 about 30 local and regional sustainable development strategies and concepts were developed in Belarus, of which more than 20 were published. They present an effective tool for territorial development and social innovation. To implement these strategies, Belarus needs to develop its local self-government, including the introduction of the subsidiarity principle.

Keywords: Sustainable Development, Local Development Strategy, Territory, Local Communities, Subsidiarity.

За перыяд з 1999 па 2013 году Рэспубліцы Беларусь больш за 120 мясцовых ініцыятыў у гарадах, раёнах, вёсках і школах пачалі сваю працу ў галіне ўстойлівага развіцця. Большасць з іх у якасці адной з задач гэтай працы бачылі распрацоўку і рэалізацыю стратэгіі ўстойлівага развіцця (часта іх называюць Мясцовымі павесткамі-21, скарачана – МП21). На гэты час у краіне распрацавана каля 30 такіх стратэгіяў і іх канцэпцый, з якіх больш за 20 апублікаваныя (гл. Літаратуру), набылі пэўны статус у сістэме мясцовых нарматыўных дакументаў і выкарыстоўваюцца ў якасці інструмента ўстойлівага развіцця тэрыторый. Гэтыя стратэгіі садзейнічаюць інтэграцыі прынцыпаў устойлівага развіцця ў планы і мерапрыемствы гарадоў, раёнаў і сельсаветаў, пашырэнню ўдзелу насельніцтва ў распрацоўцы і рэалізацыі планаў і мерапрыемстваў у інтарэсах развіцця мясцовых супольнасцяў.

У шэрагу рэгіёнаў краіны (у Браслаўскім, Валожынскім, Вілейскім, Мядзельскім, Мінскім, Камянецкім) у выніку аб'яднання намаганняў грамадскасці і ўлады на базе ініцыятыў па ўстойлівым развіцці ствараюцца грамадскія рады, якія каардынуюць сумесную працу па рашэнні мясцовых праблем, а таксама рэгіструюцца грамадскія арганізацыі і фонды. Аб эфектыўнасці работы мясцовых ініцыятыў і арганізацый у галіне ўстойлівага развіцця тэрыторый сведчаць паспяховае пачынанні ў галіне развіцця сельскага прадпрыемства, аграэкатурызму, вырашэння экалагічных праблем, энергаэфектыўнасці, культуры, гістарычнай спадчыны, адукацыі, працы з дзецьмі і пажылымі людзьмі. Прыкметнымі з'явамі і адначасова значнымі інструментамі развіцця становяцца фестывалі і святы ў вёсках і мястэчках, якія прыцягваюць інвестыцыі, актывізуюць насельніцтва, падахвочваюць да ўстанаўлення кааперацыйных сувязяў і развіцця партнёрства.

Адной з першачарговых перадумоў паспяховай дзейнасці мясцовых ініцыятыў па ўстойлівым развіцці з'яўляецца развіццё мясцовага самакіравання. Так, у Нацыянальнай стратэгіі ўстойлівага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2020 года, зацверджанай Прэзідыумам Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь у 2004 годзе, адзначаецца, што “дасягненне станоўчых вынікаў па ўстойлівым развіцці гарадскіх і сельскіх паселішчаў патрабуе ўмацавання інстытута мясцовага самакіравання, пашырэння яго правоў, фінансавых магчымасцяў і адказнасці, забеспячэння большай самастойнасці і дастатковасці паўнамоцтваў у прыняцці і рэалізацыі кіраўнічых рашэнняў” (Нацыянальная стратэгія, 2004: 166).

Своеасаблівы тэст “на выжывальнасць” МП21 ў Беларусі паказаў, што іх пазіцыі найбольш трывалыя менавіта там, дзе маецца больш прыкмет наяўнасці мясцовага самакіравання. Так, за перыяд з 1999-га

па 2012 год у рэгіёнах Беларусі налічвалася каля 120 ініцыятыў, якія пазіцыянуюць сваю дзейнасць у рамках МП21. Аднак да 2012 года каля 35 з іх па розных прычынах спынілі ці прыпынілі сваю дзейнасць. Прычым найменшай жыццёўстойлівасцю характарызаваліся ініцыятывы па МП21 у раёнах, раённых гарадах і абласных цэнтрах. Тут сваю дзейнасць спынілі больш за палову з іх. Шмат у чым гэта тлумачыцца тым, што адміністрацыйная ўлада тут больш моцная, яна арыентуецца ў асноўным на традыцыйныя дзяржаўныя паказчыкі развіцця, і сацыяльныя інавацыі (да ліку якіх належаць і МП21) не так удала ўбудуваюцца ў існуючую сістэму.

Сённяшні час патрабуе забяспечыць заканадаўчую фіксацыю статусу і неабходнасці распрацоўкі стратэгіі устойлівага развіцця тэрыторыі. Пажадана таксама рэалізаваць сістэму мер, накіраваных на падтрымку (у тым ліку з боку дзяржавы праз бюджэтную і фіскальную палітыку) стварэння і функцыянавання мясцовых грамадскіх аб'яднанняў, фондаў, некамерцыйных устаноў, якія ставяць сваёй мэтай садзейнічанне ўстойліваму развіццю тэрыторыі.

Прыярытэтнымі шляхамі дзеянняў з мэтай распаўсюджвання практыкі распрацоўкі мясцовых стратэгіі ўстойлівага развіцця з'яўляюцца таксама пашырэнне інфармавання насельніцтва па пытаннях ўстойлівага развіцця з выкарыстаннем для гэтага мясцовых СМІ, Інтэрнэту, магчымасцяў устаноў адукацыі і культуры.

Значны патэнцыял развіцця мясцовых стратэгіі ўстойлівага развіцця ў Беларусі карэніцца ў выкарыстанні замежнага досведу ў гэтай галіне. Так, каля 80% жыхароў Германіі жывуць у такіх населеных пунктах, дзе распрацаваны і дзейнічаюць мясцовыя стратэгіі (Agenda Locale). У Швецыі яшчэ ў 90-х гадах мінулага стагоддзя ў дзеянні па ўстойлівым развіцці (Local Agenda 21) уцягнуліся ўсе шведскія муніцыпалітэты.

Добрым шляхам выкарыстання такога досведу з'яўляецца развіццё пабрацімскіх адносін паміж беларускімі і замежнымі мясцовымі супольнасцямі.

Звяраючы курс у напрамку ўстойлівага развіцця з краінамі-лідарамі, мэтазгодна арыентавацца на паслядоўнае ўкараненне і развіццё прыцыпу субсідыярнасці, які стварае аптымальныя ўмовы для рэалізацыі задач ўстойлівага развіцця тэрыторыі. Пад субсідыярнасцю (ад лац. *Subsidiarius* – дапаможны) разумеецца арганізацыйны і прававы прыцып, паводле якога задачы павінны вырашацца на самым нізкім, малым або аддаленым ад цэнтра ўзроўні, на якім іх рашэнне магчыма і эфектыўна. Гэта значыць, дзяржава павінна праяўляць ініцыятыву (прапаноўваць свае паслугі і рэсурсы) толькі ў тых пытаннях, дзе

магчымасцяў незалежных прыватных асоб і іх арганізацый (уключаючы мясцовае самакіраванне) аказваецца недастаткова. У выпадку, калі задача можа быць вырашана на мясцовым узроўні так жа эфектыўна, як на нацыянальным узроўні, варта аддаць перавагу мясцоваму ўзроўню. Роля мясцовых і рэгіянальных стратэгіяў ўстойлівага развіцця ў стварэнні ўмоў для замацавання прынцыпу субсідыярнасці і для яго эфектыўнай рэалізацыі ўяўляецца вельмі важнай.

Бібліяграфія

1. *Брест. Стратегия развития* (2006). Под науч. ред. Желткова И. М. и Лысюка А. И. Брест.
2. *В интересах нынешнего и будущих поколений. Стратегия устойчивого развития города Новополоцка – Местная повестка-21* (2010). Минск: Ковчег.
3. *Ветковский район Гомельской области. Стратегия устойчивого развития района* (2010). Ветка – Минск: ИП «Альтиора – Живые краски».
4. *Занарочский сельсовет. Местная повестка на XXI век* (2007). Минск: Новапринт.
5. *Местная повестка-21 гимназии № 19* (2009). Минск: ГУО «Гимназия № 19 г. Минска».
6. *Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2020 года* (2004). Минск: Юнипак.
7. *Орлянский край: стратегия устойчивого развития* (2010). Минск: ИП «Альтиора – Живые краски».
8. Сивограков, Олег (2007). *Душаем глобальна, дзействуем локальна. Стратегии устойчивого развития – Местные повестки на XXI век в Беларуси*. Минск: Пропилей.
9. *Стратегия устойчивого развития Видомлянского сельского Совета* (2013). Под ред. Демянчика В. Т. Брест : Альтернатива.
10. *Стратегия устойчивого развития деревни Залесье – Местная повестка-21* (2010). Минск: Ковчег.
11. *Стратегия устойчивого развития Дисненского края* (2006). – Минск: Юнипак.
12. *Стратегия устойчивого развития для деревни Перебродье и окрестностей – Местная повестка-21* (2010). Минск: Ковчег.
13. *Стратегия устойчивого развития Желудокского края – Местная повестка-21* (2010). Минск: Ковчег.
14. *Стратегия устойчивого развития поселка Глуша Бобруйского района – Местная повестка-21* (2010). Минск: Ковчег.

15. *Стратэгія ўстойлівага развіцця Белаазёрскага сельсавета (Мясцовая павестка-21) (2010)*. Мінск: Ковчег.

16. *Чаусы – место, куда хочется вернуться (Местная повестка на XXI век для города Чаусы и Чаусского района) (2010)*. Минск: Ковчег.

17. *Школа + деревня: вместе к устойчивому развитию (Местная повестка-21 деревни Здитово Споровского сельского совета) (2010)*. Здитово – Минск: ИП «Альтиора – Живые краски».